

Antoni MOYSEY
Higher State Educational Establishment
of Ukraine «Bukovinian State Medical
University», Chernivtsi (Ukraine)
antoniimoisei@bsmu.edu.ua

Антоній МОЙСЕЙ,
ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»,
Чернівці (Україна)
ORCID ID: 0000-0001-5295-2271

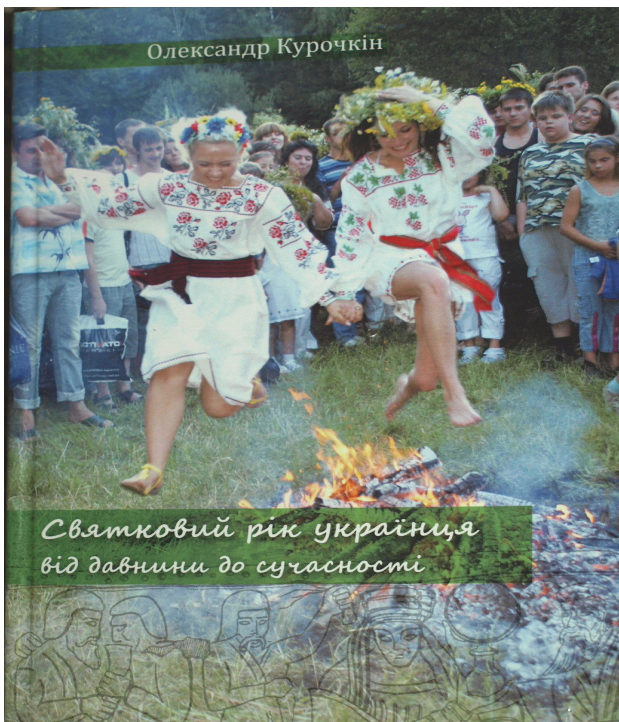
**СПРАВЖНЯ ЕНЦИКЛОПЕДІЯ НАРОДНОЇ
МУДРОСТІ
РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:
КУРОЧКІН О.В. СВЯТКОВИЙ РІК
УКРАЇНЦІВ (ВІД ДАВНИНИ ДО
СУЧАСНОСТІ). – БІЛА ЦЕРКВА:
ВИДАВЕЦЬ ПШОНКІВСЬКИЙ О.В.,
2014. – 392 С.**

**THE REAL ENCYCLOPEDIA OF FOLK
WISDOM. REVIEW OF MONOGRAPH:
KUROCHKIN OV UKRAINIAN FESTIVE YEAR
(FROM ANCIENT TIMES TO THE PRESENT). -
WHITE CHURCH: PUBLISHE PSHONKIVSKYY
O., 2014. - 392 P.**

Ключевые слова: календарная
обрядность украинцев, праздничный ка-
лендарь, аграрные обряды,
религиозно-мифологические
представления.

**Мойсей Антоний. Настоящая энциклопедия народной муд-
рости. Рецензия на монографию: Курочкин А. В. Празднич-
ный год украинцев (от древности до современности). - Белая
Церковь: издатель Пшонкивский А.В., 2014. - 392 с.**

Книга является продолжением, углублением и систематизаци-
ей многолетних исследований автора в области календарной об-
рядности украинцев. Книга освещает историю календарных
праздников украинцев. Автор сравнил праздничный год украин-
цев с мощным деревом, которое проросло сквозь толщу веков
традиционными обычаями и обрядами, корни которого уходят в
язычески-мифологическую архаику, крепкий ствол сформирова-
лся во времена феодализма и христианизации, роскошная крона
является произведением нового и новейшего времени.

2014 року з-під пера відомого українського етнолога О. В. Курочкина вийшла в світ нова монографія: «Святковий рік українців (від давнини до сучасності) – Біла Церква: Видавець

Пшонківський О. В., 2014. – 392 с. Книга є про-
довженням, поглибленням та систематизацією
багаторічних досліджень автора в галузі кален-
дарної обрядовості українців. Незаперечним до-
стоїнством наукових досліджень автора моно-
графії є логічна послідовність у висвітленні
окресленої теми, аналіз причин феномену, роз-
криття його еволюційної динаміки в контексті
соціально-економічних трансформацій, спроба
наукового прогнозування майбутнього розвитку
звичаїв та обрядів. Книга висвітлює історію ка-
лендарних свят українців. Автор порівняв свят-
ковий рік українців з могутнім деревом, яке про-
росло крізь товщу століть традиційними зви-
чаями та обрядами, коріння якого сягає язич-
ницько-міфологічної архаїки, міцний стовбур
сформувався у добу феодалізму і християнізації,
розкішна крона є витвором нового і новітнього
часу.

Значна увага приділена аналізу головних віх
річного кола українського хлібороба, змістовно-
му наповненню цих дат у різних етнографічних
регіонах: Наддніпрянщина, Поділля, Полісся,
Слобожанщина, Волинь, Прикарпаття тощо.

Грунтовно простежуються у книзі ті зміни,
що відбуваються у сучасному святковому про-
сторі нашої країни, де відчутно заявляють про
себе процеси глобалізації, вестернізації, ко-
мерціалізації. Вивчаючи походження звичаїв

На етапі родового та ранньокласового суспільства позитивні знання хлібороба про оточуючий світ тісно переплелися з релігійно-міфологічними уявленнями, набуваючи форми універсального культу природи. Вшановували землю, воду, священний вогонь, дух рослинності, богів родючості, дотримувались метеорологічної магії. Важливе місце у цій архаїчній ідеології займав культ предків, що також був спрямований на досягнення щедрого врожаю.

За часів Київської Русі святково-обрядова культура, на думку автора, являла собою складний багатоплановий організм, в якому взаємодіяли і взаємопереплеталися суперечливі тенденції: язичницька і християнська, світська і церковна, народна і правляча, релігійна і художня. У міру того як розвивалися феодальні відносини, зростала роль християнської церкви, поглиблювались соціальна і майнова диференціація населення, розходження між відзначеними тенденціями ставали все більш явними і антагоністичними.

У другій половині XIII - XVIII ст. на терені святково-обрядового життя постійно зіштовхувалася фольклорна (низова) свідомість із християнським вченням і догматикою. Тому, на переконання О. Курочкина, реальні наслідки синкретичного поєднання язичницьких елементів і мотивів з християнськими в народній святковості добре простежують за матеріалами пізніших часів. І тому величезна спадщина народної творчості українців у галузі календарної звичаєвості та фольклору (колядки, щедрівки, веснянки, купальські, русальські, косарські, жнивні пісні тощо), нагромаджена в період родового і феодального суспільства, стала однією з фортець українського духу, яка врятувала бездержавний етнос від загрози винищення і асиміляції. Вже у новітню добу ці багатства постійно наснажували борців за волю й служили невичерпним джерелом розвитку національної культури, що значною мірою й забезпечило державне відродження України у XX столітті.

У XIX – на початку XX ст. традиційні календарні звичаї і свята пережили суттєву еволюцію, значною мірою втратили своє релігійне значення, стали виконувати деякі нові громадські-побутові функції. Разом з тим календарна обрядовість, як і раніше, залишалась однією з найконсервативніших сфер народного життя. В єдиному нероздільному комплексі тут співіснували і взаємодіяли раціональний досвід і позитивні знання хлібороба з релігійними віруваннями, забобонами, язичницькими і християнськими уявленнями. Збереженню обрядової містики сприяли соціальна природа феодального суспільства, виробничу основу якого становив той же тип господарства, що базувався на рутинній техніці і технології.

Але попри всю її консервативність у традиційно-побутовій народній культурі постійно

йшов процес розвитку, витіснення старого новим. Автор дослідження дотримується думки про те, що цей процес протікав у трьох головних модифікаціях: 1) змінювалася форма і зміст явища, тобто виникало, по суті, зовсім нове явище; 2) змінювалася форма явища при збереженні його змісту; 3) змінювався зміст явища при збереженні його форми.

Сьогодні найбільш життєстійкими й здатними до подальшого розвитку виявляються, на думку професора, естетично і емоційно забарвлені форми календарної обрядовості, що, не втративши зв'язків з народною релігією, трансформувалися у явища народного мистецтва, святкової розваги. До них належать, зокрема, побутові ще в окремих місцевостях автентичні звичаї колядування, щедрювання, різдвяно-новорічні обходи з масками (типу «Маланка», «Коза», «Вертеп»), великодніх гаївок, писанок, купальського дерева тощо. Ці острівці збереження народних традицій, яких з кожним роком стає все менше, за справедливим твердженням Олександра Володимировича, потребують спеціального дослідження й охоронних санкцій як резервати фольклору.

Moysey Antony The real encyclopedia of folk wisdom review of monograph Kurochkin ov Ukrainian festive year (from ancient times to the present) white church publishe Pshonkivskyu O., 2014. - 392 P. The book is a continuation, deepening and systematization of years of author's research in the Ukrainian calendar rituals area. The scientific world is familiar with the work of Professor O. Kurochkin such as "Ukrainian New Year's Day. Tradition and Modernity", "Ukrainian Christmas rituals: Goat and Malanka (the history of folk masks)", "Ukrainian European family, customs, rituals, holidays", with more than 200 scientific publications of the author in national and international specialized publications. The author collected source base their research in most regions of Ukraine during field expeditions. The book covers the history of Ukrainian calendar holidays. The author compared the Ukrainian festive year with a powerful tree which grows up through the thickness of the century traditional customs and rites, whose roots reach pagan and mythological archaic, sturdy trunk was formed during feudalism period and Christianization, gorgeous crown is a work of modern and contemporary time.

Key words: *Ukrainians calendar rites, holiday calendar, agricultural rites, religious and mythological ideas.*

Received 29-10-015

Advance Acces Publisher: December 2015

© A Moysey, 2015